สรุปข้อมูลการดำเนินงานโครงการธนาคารโค-กระบือ เพื่อเกษตรกร ตามพระราชดำริ
หน่วยงาน สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดนครราชสีมา

ชื่อโครงการ	**โครงการธนาคารโค-กระบือ เพื่อเกษตรกร ตามพระราชดำริ** ชื่ออังกฤษ "Royal Cattle Buffalo Bank for Farmers" ชื่อย่อ **“ธ.ค.ก.”**
ที่ตั้งโครงการ	ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 32 อำเภอ
พระราชดำริของ	**พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร**
สรุปพระราชดำริ	*"...ธนาคารโคและกระบือ ก็คือ การรวบรวมโคและกระบือ โดยมีบัญชี ควบคุม ดูแล รักษา แจกจ่าย ให้ยืม เพื่อใช้ประโยชน์ในการเกษตร และเพิ่มปริมาณโคและกระบือ ตามหลักการของธนาคาร ธนาคารโคและ กระบือ เป็นเรื่องใหม่ของโลกที่มีความจำเป็นเกิดขึ้น เพราะปัจจุบันมีความคิดแต่จะใช้เครื่องกลไกเป็น เครื่องทุ่นแรงในกิจการเกษตร แต่เมื่อราคาน้ำมันเชื้อเพลิงแพงขึ้นความก้าวหน้าในการใช้เครื่องกลไก เสียไป จำเป็นต้องหันมาพึ่งแรงงานจากสัตว์ที่เคยใช้อยู่ก่อน เมื่อหันกลับมาก็ปรากฏว่ามีปัญหามาก เพราะชาวนาไม่มีเงินซื้อโคและกระบือมาเลี้ยงเพื่อใช้งาน* *ธนาคารโคและกระบือ พอจะอนุโลมใช้ได้เหมือนกับธนาคารที่ดำเนินการเกี่ยวกับการเงิน เพราะโดยความหมายทั่วไป ธนาคารก็ดำเนินกิจการเกี่ยวกับสิ่งมีค่ามีประโยชน์ การตั้งธนาคารโคและกระบือก็มิใช่ว่าตั้งโรงขึ้นมาเก็บโคหรือกระบือ เพียงแต่มีศูนย์กลางขึ้นมา เช่น อาจจัดให้กรมปศุสัตว์เป็นศูนย์รวมใครจะสมทบธนาคารโค กระบือ* *ก็ไม่จำเป็นต้องนำโคหรือกระบือไปมอบให้อาจบริจาคในรูปของเงิน..."* พระบรมราโชวาทที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯพระราชทานแก่สมาชิกกลุ่มเกษตรกรทั่วประเทศ ณ บริเวณโครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดา เมื่อวันพืชมงคล 14 พฤษภาคม 2523เกี่ยวกับโครงการธนาคารโคและกระบือตามพระราชดำริ
วัตถุประสงค์ของโครงการ	เพื่อช่วยให้เกษตรกรที่ยากจนได้มีโค-กระบือไว้ใช้แรงงาน และเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร เป็นการช่วยให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น
หน่วยงานที่รับผิดชอบ	**สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดนครราชสีมา** **กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์**

ประเภทของโครงการ	**ส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงสัตว์(โค-กระบือ)ให้แก่เกษตรกร**
สรุปลักษณะของโครงการ	รับบริจาคเงิน และสัตว์(โค-กระบือ) จากผู้มีจิตศรัทธา สมทบเข้าโครงการธนาคารโค-กระบือ เพื่อเกษตรกร ตามพระราชดำริ กรมปศุสัตว์ และนำไปช่วยเหลือเกษตรกรที่ขอรับบริการที่ผ่านการคัดเลือกจากคณะกรรมการโครงการฯ ตามระเบียบกรมปศุสัตว์ว่าด้วยการดำเนินการโครงการธนาคารโค-กระบือเพื่อเกษตรกร ตามพระราชดำริ พ.ศ. 2556 **การให้บริการ** **1. การให้ยืมเพื่อการผลิต** การให้เกษตรกรผู้ยากจนยืมแม่โคหรือแม่กระบือของ ธคก. โดยมีเงื่อนไขว่าเมื่อลูกโคหรือ ลูกกระบือตัวแรก อายุครบ 18 เดือน ให้ส่งลูกโคหรือลูกกระบือนั้นคืน ธคก. ส่วนลูกโคหรือลูกกระบือตัวต่อไปเป็นของเกษตรกรและเมื่อยืมแม่โคหรือแม่ กระบือครบ 5 ปี ให้ยกแม่โคหรือแม่กระบือดังกล่าวตกเป็นกรรมสิทธิ์ของเกษตรกรผู้ยืม แต่หากเกษตรกรผู้ยืม ยืมแม่โคหรือแม่กระบือไป 3 ปีแล้วไม่มีลูกโคหรือลูกกระบือตัวแรกคืน ธคก. ธคก.จะนำแม่โคหรือแม่กระบือดังกล่าวคืนเพื่อไปให้บริการแก่เกษตรกรรายอื่นยืมต่อไป(เว้นแต่จะตรวจพบว่าแม่โคหรือแม่ กระบือมีปัญหาทางระบบสืบพันธุ์ ธคก.จะเปลี่ยนแม่โคหรือแม่กระบือให้) **2. การให้เช่าซื้อ** กรณีที่เกษตรกรต้องการเป็นเจ้าของโค-กระบือของ ธคก. จะพิจารณาให้เช่าซื้อโคหรือกระบือของ ธคก. โดยเกษตรกรจะต้องชำระเงินให้เสร็จสิ้นภายในกำหนดเวลา ดังนี้ - โคเนื้อหรือกระบือ ให้ชำระค่าเช่าซื้อภายในระยะเวลา 3 ปี กำหนดการผ่อนชำระในปีที่ 1 ร้อยละ 40 ของราคาโค-กระบือ ปีที่ 2 ร้อยละ 30 ของราคาโค-กระบือ และราคาที่เหลือชำระให้เสร็จสิ้น ในปีที่ 3 โดยไม่ต้องเสียดอกเบี้ย - สำหรับแม่โคนม จะพิจารณาให้เช่าซื้อ โดยให้ชำระค่าเงินให้เสร็จสิ้นภายใน 5 ปี กำหนดผ่อนชำระเงินร้อยละ 20 ของราคาโคนมในแต่ละปีโดยไม่ต้องเสียดอกเบี้ย **3. การให้ยืมพ่อพันธุ์โค-กระบือ** ในหมู่บ้านที่มีแม่พันธุ์โค-กระบือ ของ ธคก. ไม่ต่ำกว่า 50 ตัว เพื่อให้บริการพ่อพันธุ์แก่แม่โค-กระบือ ของ ธคก. ภายในหมู่บ้านนั้นๆ **4. การให้เช่าเพื่อใช้แรงงาน** กรณีที่เกษตรกรไม่มีโค-กระบือ ไว้ใช้งานของตนเอง แต่ไม่ต้องการซื้อสามารถเช่าโค-กระบือ เพื่อใช้แรงงาน โดยเสียค่าเช่าโค-กระบือตัวละ 300 บาทต่อปี **5. การให้บริการอื่นๆ** ที่นอกเหนือจาก ข้อ 1-4 ซึ่งต้องได้รับการพิจารณาจากปศุสัตว์จังหวัดและได้รับอนุมัติจาก ธคก. เพื่อให้บริการเป็นกรณีพิเศษเป็นกรณีไป

ปีงบประมาณเริ่มดำเนินการ	ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ปีงบประมาณ 2535 (ข้อมูลที่จัดเก็บได้)
งบประมาณที่ได้รับในปีเริ่มต้นและแหล่งที่มาของงบประมาณในปีที่เริ่มต้น	ปี 2535 จำนวน 4 ราย โค 4 ตัว มูลค่า 32,000 บาท ในพื้นที่ อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา
จำนวนเกษตรกร แม่โค-กระบือ และมูลค่าเป็นรายปีตั้งแต่ต้นจนถึงปัจจุบัน	ได้รับการบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธาผ่านกรมปศุสัตว์ รับบริจาคในพื้นที่ และการส่งคืนลูกโค-กระบือตัวแรก ของโครงการฯในพื้นที่ ช่วยเหลือเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ให้ยืมเพื่อการผลิต ดังนี้ ปี 2535 -2543 จำนวน 294 ราย โค-กระบือ 294 ตัว มูลค่า 1,845,300 บาท ปี 2544 จำนวน 125 ราย โค-กระบือ 125 ตัว มูลค่า 1,263,000 บาท ปี 2545 จำนวน 91 ราย โค-กระบือ 91 ตัว มูลค่า 1,082,000 บาท ปี 2546 จำนวน 58 ราย โค-กระบือ 58 ตัว มูลค่า 395,000 บาท ปี 2547 จำนวน 114 ราย โค-กระบือ 114 ตัว มูลค่า 957,000 บาท ปี 2548 จำนวน 49 ราย โค-กระบือ 49 ตัว มูลค่า 479,000 บาท ปี 2549 จำนวน 33 ราย โค-กระบือ 33 ตัว มูลค่า 260,500 บาท ปี 2550 จำนวน 153 ราย โค-กระบือ 153 ตัว มูลค่า 1,710,000 บาท ปี 2551 จำนวน 167 ราย โค-กระบือ 167 ตัว มูลค่า 1,428,500 บาท ปี 2552 จำนวน 114 ราย โค-กระบือ 114 ตัว มูลค่า 972,500 บาท ปี 2553 จำนวน 362 ราย โค-กระบือ 362 ตัว มูลค่า 3,100,200 บาท ปี 2554 จำนวน 1,473 ราย โค-กระบือ 1,473 ตัว มูลค่า 16,350,000 บาท ปี 2555 จำนวน 1,596 ราย โค-กระบือ 1,596 ตัว มูลค่า 24,355,500 บาท ปี 2556 จำนวน 897 ราย โค-กระบือ 897 ตัว มูลค่า 19,112,200 บาท ปี 2557 จำนวน 1,061 ราย โค-กระบือ 1,061 ตัว มูลค่า 27,060,500 บาท ปี 2558 จำนวน 1,208 ราย โค-กระบือ 1,208 ตัว มูลค่า 33,202,000 บาท ปี 2559 จำนวน 3,085 ราย โค-กระบือ 3,085 ตัว มูลค่า 84,999,000 บาท ปี 2560 จำนวน 2,611 ราย โค-กระบือ 2,611 ตัว มูลค่า 78,470,000 บาท ปี 2561 จำนวน 3,062 ราย โค-กระบือ 3,062 ตัว มูลค่า 85,556,000 บาท ปี 2562 จำนวน 3,055 ราย โค-กระบือ 3,055 ตัว มูลค่า 83,322,600 บาท ปี 2563 จำนวน 2,425 ราย โค-กระบือ 2,425 ตัว มูลค่า 68,743,950 บาท ปี 2564 จำนวน 1,705 ราย โค-กระบือ 1,705 ตัว มูลค่า 48,728,480 บาท ปี 2565 จำนวน 2,222 ราย โค-กระบือ 2,222 ตัว มูลค่า 63,158,580 บาท ปี 2566 จำนวน 1,229 ราย โค-กระบือ 1,229 ตัว มูลค่า 34,670,000 บาท (ข้อมูล ณ วันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ.2566)

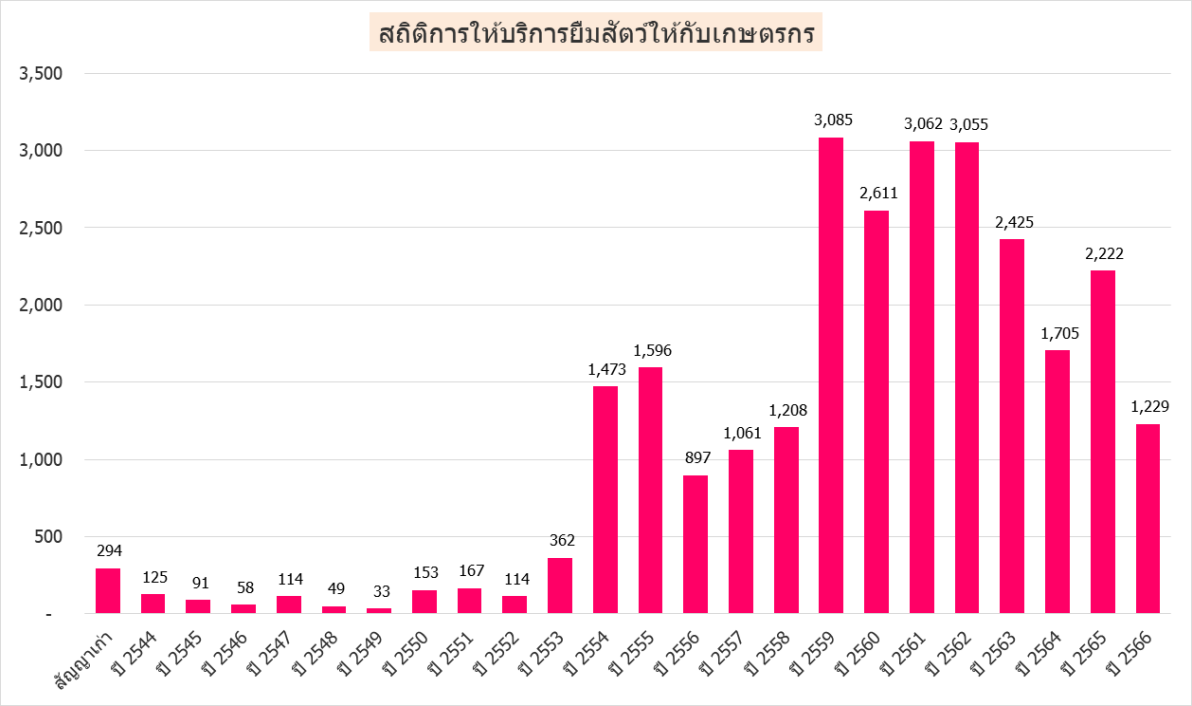

จำนวนแม่โค-กระบือที่อยู่ระหว่างสัญญา โครงการธนาคารโค-กระบือ เพื่อเกษตรกร ตามพระราชดำริ ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา (หน่วย : ตัว)

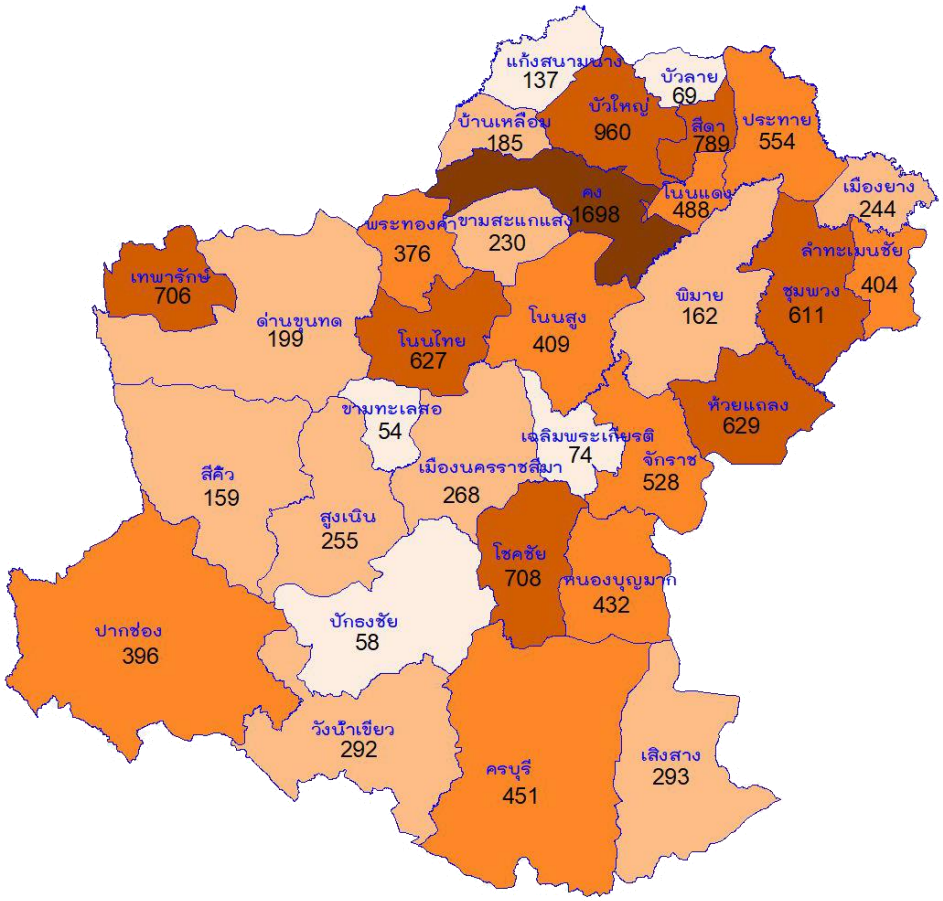

สรุปผลการดำเนินงานตั้งแต่ต้นจนถึงปัจจุบัน (ข้อมูล ณ วันที่ 16 มิ.ย.66)	1.ช่วยเหลือโดยสนับสนุนพันธุ์สัตว์ โค-กระบือให้กับเกษตรกรยืมเพื่อการผลิตตามโครงการฯ **จำนวน 27,189 ราย โค 17,098 ตัว กระบือ 10,091 ตัว มูลค่ารวม 681,221,810 บาท ปัจจุบันคงเหลืออยู่ระหว่างสัญญา จำนวน 13,445 ราย โค 7,764 ตัว กระบือ 5,681 ตัว** 2.ลูกเกิดโค-กระบือตัวที่ 1 จำนวน 15,354 ตัว (โค 10,193 ตัว กระบือ 5,161 ตัว) ได้ดำเนินการขยายให้เกษตรกรายใหม่และจำหน่ายนำส่งให้โครงการ ธ.ค.ก. 13,643 ตัว (โค 9,420 ตัว กระบือ 4,223 ตัว) คงเหลือ 1,711 ตัว(โค 773 ตัว กระบือ 938 ตัว) 3.มอบกรรมสิทธิ์แม่โค-กระบือและลูกตัวที่ 2,3,4 ให้กับเกษตรกร 12,690 ราย โค-กระบือ 20,100 ตัว มูลค่ารวม 453,360,120 บาท (แม่โค-กระบือ 12,690 ตัว ลูกตัวที่ 2,3,4 จำนวน 7,410 ตัว
ปัญหาและอุปสรรค	1.โค-กระบือส่วนใหญ่ ที่ได้รับเป็นสัตว์ที่ได้รับจากการไถ่ชีวิตจากโรงฆ่าสัตว์ สัตว์มีสุขภาพไม่สมบูรณ์และซูบผอม ต้องได้รับการบำรุงและดูแลสุขภาพให้สมบูรณ์ จึงจะสามารถเป็นแม่พันธุ์ที่ให้ลูกได้ 2.เกษตรกรผู้รับสัตว์ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีรายได้น้อยหรือมีฐานะยากจน ขาดความรู้ในการดูแลเลี้ยงดูโค-กระบือ และมีทุนน้อยในการปรับปรุงหรือพัฒนาการเลี้ยงโค-กระบือ เช่น การดูแลสุขภาพสัตว์, การปรับปรุงพันธุ์สัตว์ ,การให้อาหารสัตว์ ,การทำแปลงหญ้า 3.เกษตรกรปฏิบัติผิดเงื่อนไขของสัญญาที่ทำไว้กับโครงการฯ เนื่องจากราคาโค-กระบือมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี เป็นเหตุจูงใจทำให้เกษตรกรขายสัตว์ก่อนได้รับมอบกรรมสิทธิ์ ทำให้โครงการฯไม่สามารถขยายผลให้รายอื่นต่อไปได้ 4.งบประมาณในการดำเนินงานและติดตามงานในพื้นที่มีน้อยมาก ต้องอาศัยการทำงานร่วมกับกิจกรรมอื่นในการเข้าไปดำเนินงาน เช่น การติดตามลูกสัตว์เกิดในพื้นที่ ,การติดตามตรวจสอบทะเบียนสัตว์
แนวทางแก้ไข	1.สนับสนุนอาหารเสริมแร่ธาตุและเวชภัณฑ์ ให้กับเกษตรกรผู้เลี้ยงโค-กระบือของโครงการฯ 2.อบรมให้ความรู้การเลี้ยงโค-กระบือกับเกษตรกรสมาชิกโครงการ พร้อมกับสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น พันธุ์พืชอาหารสัตว์ ,การผสมเทียมสัตว์ 3.ชี้แจงการปฏิบัติตามระเบียบของโครงการฯให้เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการได้ทราบ 4.สนับสนุนงบประมาณค่าติดตามงานให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ เพื่อเป็นแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

ผู้ประสานงานโครงการ : นายวินัย วงษ์ด่านเจริญ ตำแหน่ง ปศุสัตว์อำเภอพิมาย(เจ้าพนักงานสัตวบาลอาวุโส)
สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดนครราชสีมา
โทร 0-4425-1822 , 0-4425-9084

หัวหน้าหน่วยงาน : นายพศวีร์ สมใจ ตำแหน่ง ปศุสัตว์จังหวัดนครราชสีมา
สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดนครราชสีมา โทร 0-4425-1822 , 0-4425-9084
e-mail: pvlo_nak@dld.go.th Website : https://pvlo-nak.dld.go.th/

รางวัลแห่งความภาคภูมิใจ ของ สนง.ปศุสัตว์จังหวัดนครราชสีมา
ในการดำเนินงานโครงการธนาคารโค-กระบือ เพื่อเกษตรกร ตามพระราชดำริ

รางวัล ธ.ค.ก. ที่อำเภอในจังหวัดนครราชสีมาได้รับจากการประกวดระดับประเทศ

ปี 2557 , 2558 สนง.ปศอ.โนนไทย ได้รับรางวัลชมเชย

อำเภอที่มีผลการปฏิบัติงานโครงการ ธ.ค.ก.ดีเด่นระดับประเทศ (ขนาดกลาง; M)

ได้รับรถจักรยานยนต์ 1 คัน คอมพิวเตอร์ 1 เครื่อง และสิทธิ์ให้ยืมโค-กระบือรายละ 5 ตัว

ปี 2559 สนง.ปศอ.โนนไทย ได้รับรางวัลชนะเลิศอันดับ 1

อำเภอที่มีผลการปฏิบัติงานโครงการ ธ.ค.ก.ดีเด่นระดับประเทศ (ขนาดกลาง; M)

ได้รับรถยนต์กระบะดับเบิลแค็บ 1 คัน และสิทธิ์ให้ยืมโค-กระบือรายละ 5 ตัว

ปี 2562 สนง.ปศอ.พระทองคำ ได้รับรางวัลชนะเลิศอันดับ 1

อำเภอที่มีผลการปฏิบัติงานโครงการ ธ.ค.ก.ดีเด่นระดับประเทศ (ขนาดกลาง; M)

ได้รับรถยนต์กระบะดับเบิลแค็บ 1 คัน และสิทธิ์ให้ยืมโค-กระบือรายละ 5 ตัว

ปี 2562 สนง.ปศอ.คง ได้รับรางวัลชมเชย

อำเภอที่มีผลการปฏิบัติงานโครงการ ธ.ค.ก.ดีเด่นระดับประเทศ (ขนาดใหญ่; L)

ได้รับรถจักยานยนต์ 1 คัน และสิทธิ์ให้ยืมโค-กระบือรายละ 5 ตัว

รางวัลหมู่บ้าน ธ.ค.ก. ที่อำเภอในจังหวัดนครราชสีมาได้รับจากการประกวดในระดับเขต

- **ปี 2560 สนง.ปศอ.โนนแดง ได้รับรางวัลดีเด่น ลำดับที่ 3**
  หมู่บ้านโครงการธนาคารโค-กระบือเพื่อเกษตรกร ตามพระราชดำริ ดีเด่น
  บ้านหนองขี้เหล็ก หมู่ที่ 4 , 5 ตำบลวังหิน อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา
- **ปี 2565 สนง.ปศอ.คง ได้รับรางวัลดีเด่น ลำดับที่ 2**
  หมู่บ้านโครงการธนาคารโค-กระบือเพื่อเกษตรกร ตามพระราชดำริ ดีเด่น
  บ้านใหม่โนนไร่พัฒนา หมู่ที่ 7 ตำบลโนนเต็ง อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา
- **ปี 2566 สนง.ปศอ.จักราช ได้รับรางวัลดีเด่น ลำดับที่ 1**
  หมู่บ้านโครงการธนาคารโค-กระบือเพื่อเกษตรกร ตามพระราชดำริ ดีเด่น
  บ้านใหม่โนนเต็ง หมู่ที่ 5 ตำบลหนองขาม อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา

-

รางวัล ธ.ค.ก. ที่สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดนครราชสีมา ได้รับในระดับเขต 3

สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด ที่มีผลการปฏิบัติงานโครงการธนาคารโค-กระบือ เพื่อเกษตรกร ตามพระราชดำริ ดีเด่นในพื้นที่สำนักงานปศุสัตว์เขต 3

- ประจำปี 2555 เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ.2556
- ประจำปี 2557 เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ.2558
- ประจำปี 2558 เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ.2559
- ประจำปี 2560 เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ.2561
- ประจำปี 2562 เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ.2563
- ประจำปี 2564 เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ.2565
- ประจำปี 2565 เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ.2566

- หน่วยงานที่มีผลงานดีเด่น กิจกรรมด้านการส่งเสริมโครงการธนาคารโค-กระบือ เพื่อเกษตรกร ตามพระราชดำริ ระดับประเทศ ประจำปี 2562
- หน่วยงานที่มีผลการปฏิบัติงาน ธ.ค.ก.ดีเด่น เนื่องในโอกาสครบรอบ 4 ทศวรรษ ธคก. เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2563